

NOG IETS OVER OUDE HOLLANDSCHE ALMANAKKEN.

In Afl. 8 van het Album der Natuur, jaargang 1876, vinden wij iets betreffende de literatuur der wiskunde, nl.: de almanakken. Dit stukje werd ons door eene kundige hand. Het zij mij daaromtrent vergund iets in het midden te brengen. De oudste almanak wordt in genoemd stukje opgegeven te zijn van het jaar 1656, hoewel wij meenen dat er van vroeger datum zijn. De almanakken of kalengiers zijn waarschijnlijk omstreeks het jaar 700 met de invoering van het christendom hier te lande ontstaan, of liever in gebruik gekomen. Zij dienden *opdat de gemeene man mogte weten welke Heylige daagen geviert moesten worden*¹. WORMIUS heeft verschillende almanakken, van hout, vischbeen enz. vervaardigd, afgebeeld en beschreven. Men veronderstelt echter dat de almanakken van Deenschen oorsprong zijn, en dat zij gedurende de invallen der Deenen in ons land hier bekend zijn geworden. Oudtijds werden de almanakken in de getijde-, gebeden-, mis- en kerkboeken geplaatst, en wel vooraan, opdat de gebruiker kon weten welke de heilige dagen waren. Zij waren, vóór de uitvinding der boekdrukkunst, geschreven op perkament en later op papier. Sommigen waren zeer fraai bewerkt, voorzien van teekeningen, lofwerk, beeldjes enz., gewoonlijk blauw en rood, ook andere kleuren, en somtijds met gouden letters geschreven. Zulk een exemplaar was in het bezit van IZAAK LE LONG². WORMIUS heeft ook dergelijke als

¹ Zie ook SAXO GRAMMATICUS, Hist. Dan. Edit. fol. 1576 Lib. VIII. pag. 149, en OLAVUS WORMIUS, de Fastis Danicis. Libr. I Cap. IX.

² Zie IZAAK LE LONG, Beschrijvinge van de Reformatie der stadt Amsterdam,

ding is genomen naar eene copie van den oorspronkelijken almanak.

Men heeft dus: in Januari is de dag lang VIII uren, en de nacht XVI uren.

- 1—a—III Jaersdag. ●
- 2—b
- 3—c—XI
- 4—d
- 5—e—XIX
- 6—f—VIII Dortien dag.
- 7—g
- 8—a—XVI
- 9—b—V
- 10—c
- 11—d—XIII
- 12—e—II
- 13—f
- 14—g—X Ponciaen.
- 15—a
- 16—b—XVIII
- 17—c—VII
- 18—d
- 19—e—XV
- 20—f—IV Fabiaen en Sebastiaen.
- 21—g—Agniet.
- 22—a—XII Vincent.
- 23—b—I
- 24—c
- 25—d—IX Pouwelus (Bekeering). ●
- 26—e
- 27—f—XVII
- 28—g—VI
- 29—a
- 30—b—XIV
- 31—c—III

Hierbij zij men indachtig aan 6 Januari *Dortien dag*.

Door *Dortien dag* verstond men den dertienden dag na *kersttijd*.
 Dat deze almanak van 1300 of daaromtrent is, bewijst I. LE LONG door:
 1^e dat deze almanak evenals een rol gemaakt was en niet als een boek;

2^e de eenvoudigheid der kruisjes en streepjes, omdat deze wijze van getallen-aanwijzing in geen oude schriften thans meer gevonden wordt;

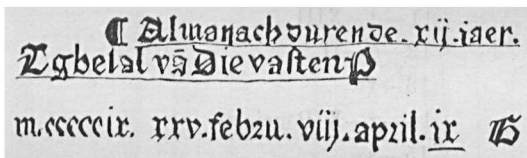
3^e het weinige getal heilige dagen;

4^e het vieren van St. Olofs-dag op den 29sten Juli, zijnde de Patroon van de eerste Kapel hier ter stede. I. LE LONG zegt en bewijst ook dat deze kapel omstreeks het jaar 1100 gesticht is;

5^e dat deze almanak op schapen-perkament geschreven was.

Dit is het weinige dat wij aangaande dezen almanak kunnen mededeelen. Wellicht dat er in de opgenoemde werken meer van gevonden wordt. I. LE LONG geeft een afbeelding van den geheelen almanak.

Vervolgens kunnen wij nog mededeelen den volgenden almanak, waarvan wij tevens eene zoo nauwkeurig mogelijke afbeelding laten volgen.

Met het leveren dezer kleine bijdrage hopen wij iets gedaan te hebben tot aanvulling van de literatuur der wiskunde betreffende de almanakken.

FACDERAGA.